

ความแตกสลายของอุดมการณ์เดือนตุลาฯ
Matichon Oct 2006

โดย เกษียร เตชะพีระ

เข้านี้ ผมเพิ่งไปไหว้วีรชน 14 ตุลาฯ และ 6 ตุลาฯ มา...

ปกติสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ครั้ง ผมจะซื้อพวงมาลัย 2 พวง ไป
ไหว้ประติมากรรมอนุสรณ์เหตุการณ์ประชาชนลุกขึ้นสู้เผด็จการ
14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และเหตุการณ์ล้อมปราบฆ่าหมู่นักศึกษา
ประชาชน 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ที่หน้าหอประชุมใหญ่
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มาลัยพวงหนึ่ง ผมจะคล้องมีรูปล้างวีรชน 14 ตุลาฯ แล้วพนมมือไหว้พวงน้อมรำลึกถึง "สิทธิ
เสรีภาพ"

อีกพวงหนึ่ง ผมจะวางบนกลางแท่นหินอ่อนรำลึกวีรชน 6 ตุลาฯ แล้วพนมมือไหว้พวงน้อมรำลึกถึง
"ความเป็นธรรมทางสังคม"

แน่นอน คำว่า "ความเป็นธรรมทางสังคม" เมื่อ 30 ปีก่อนนั้นถูกตีความว่าเท่ากับ "ลัทธิสังคมนิยม"
ก่อนที่วิกฤตทางการเมืองของขบวนการปฏิวัติไทยได้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
และวิกฤตอุดมการณ์สังคมนิยมสากลในสองทศวรรษต่อมาจะทำให้การตีความนี้ค่อยๆ เลือนหายไป

แต่กระนั้น ความเฝื่อนถึง "ความเป็นธรรมทางสังคม" ก็ยังดำรงอยู่

สำหรับ "คนเดือนตุลาฯ" รุ่นผม, แนวคิดอุดมการณ์ทั้งสองที่แทนตนโดยเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14
ตุลาฯ 2516 และ 6 ตุลาฯ 2519 มีความแตกต่าง แต่ก็มีต่อเนื่องเกี่ยวพันกันอยู่ อาจกล่าวได้ว่า
ในแง่หนึ่ง ถ้าไม่มีสิทธิเสรีภาพ ก็ไม่อาจต่อสู้แสวงหาความเป็นธรรมทางสังคม, ในทางกลับกัน ถ้าไม่
มีความเป็นธรรมทางสังคม สิทธิเสรีภาพที่ได้มาก็ไม่มีความหมาย-อย่างน้อยก็ไม่มีความหมายต่อ
สังคม ต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติร่วมโลกและร่วมทุกชั่วรุ่นสุขคนอื่น ๆ แม้ว่ามันอาจจะมีความหมายต่อ
ปัจเจกบุคคลก็ตาม แต่นั่นไม่เพียงพอ

การแสดงออกอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมของความแตกต่างว่าต่อเนื่องเกี่ยวพันของสองแนวคิดอุดมการณ์
ดังกล่าวก็คือ (พันธมิตรสามประสาน: กรรมกร-ชาวนา-นักศึกษาปัญญาชน) ที่เกิดขึ้นท่ามกลางการ
ต่อสู้อย่างสันติในเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบเปิดช่วง 3 ปี ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ
พ.ศ. 2516 แล้วคลี่คลายไปสู่การต่อสู้ด้วยอาวุธในชนบทภายหลังรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 และ
เผด็จการคินชีพต่อมา

ผมอยากเสนอว่า อุดมการณ์ 14 ตุลาคมและ 6 ตุลาคม หรือนัยหนึ่งอุดมการณ์เดือนตุลาฯ อันได้แก่
(สิทธิเสรีภาพ+ความเป็นธรรมทางสังคม) ดังกล่าวมานี้ได้ "แตกสลายลงแล้ว" ในปัจจุบันและ
เหตุการณ์ที่เป็นหลักหมายแห่งความแตกสลายที่ว่าก็คือการแบ่งแยกแตกข้างของพลังประชาชนใน
สังคมไทยท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับรัฐบาลทักษิณในรอบปีที่ผ่านมานั่นเอง

มันใช้เวลาถึง 30 ปีกว่าที่อุดมการณ์เดือนตุลาฯ จะอ่อนล้าลง ทว่าในที่สุดก็ดูเหมือนว่ามันจะโรยรา
แล้ว

ความขื่อนี้สะท้อนออกให้เห็นได้ง่ายผ่านความขัดแย้งในหมู่เพื่อนพ้องน้องพี่ "คนเดือนตุลาฯ" ด้วยกันเอง ซึ่งต่างแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แตกข้างแยกค่าย ด่าทอประทุกันเองขลุมน่วนวายจนและเป็นวันไปหมดในระยะเวลาที่ผ่านมา

ข้างหนึ่งก็มีหมอพรมินทร์ เลิศสุริย์เดช, หมอสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี, ภูมิธรรม เวชยชัย, จาตุรนต์ ฉายแสง, สุธรรม แสงประทุม, พินิจ จารุสมบัติ, อติสร เพ็ญเกษ, เกียรติยศ เลหาไฟโรจน์, พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ ฯลฯ

ส่วนอีกข้างได้แก่ อริยทศ บุญมี, พิกพ ธงไชย, ประสาร มฤคพิทักษ์, หมอเหวง โตจิราการ, เลิ้มศักดิ์ ปิ่นทอง, แก้วสรร อติโพธิ, ชัยวัฒน์ สุริชัย, คำคุณ สิทธิสมาน, ชัยรินทร์ ไขยวัฒน์, ยุค ศรีอารยะ, สุวินัย ภรณวลัย ฯลฯ

ในประเด็นแหลมคมร้อนแรงต่างๆ ที่สืบเนื่องจากการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ไม่ว่ากรณีขอให้ทรงใช้พระราชอำนาจตามมาตรา 7 แห่งรัฐธรรมนูญ 2540 เพื่อพระราชทานนายกรัฐมนตรี, กรณีตุลาการภิวัตน์, และกรณีรัฐประหาร 19 กันยายน, หรือในหมู่อดีตนักเคลื่อนไหวปัญญาชนรุ่นถัดๆ มา เช่น รุ่นพฤษภาประชาธรรม 2535, รุ่นปฏิรูปการเมืองและการเมืองภาคประชาชน 2540 ก็ตาม ความขัดแย้งแบ่งฝ่ายก็ดูเดือดไม่แพ้กัน

ความรุนแรงของความขัดแย้งเหล่านี้ถึงขั้นเว็บไซต์บางแห่งของเพื่อนพ้องน้องพี่ "คนเดือนตุลาฯ" และอดีตสหายจากป่า "เซ็นเซอร์" ข้อเขียนของธงชัย วินิจจะกุล ที่ที่โพสต์มาจากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา และคณะกรรมการสมิธสัน 19 ของอดีตสหายภาคอีสานได้ก็ถูกเพื่อนสมาชิกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการแสดงท่าทีทางการเมืองที่ค่อนข้างใกล้ชิดรัฐบาลทักษิณอย่างหนักจนต้องประกาศลาออกทั้งชุดกลางคันเพื่อเปิดทางให้เลือกตั้งกันใหม่

อย่างไรก็ตาม หลักฐานแห่งความแตกสลายของอุดมการณ์เดือนตุลาฯ ที่แท้จริงคือการที่พลังประชาสังคมคนชั้นกลางที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง-เศรษฐกิจ แยกหักแยกทางกับพลังเครือข่ายมวลชนรากหญ้าในเมืองและชนบทที่เรียกร้องความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจสังคม อย่างเด็ดขาดชัดเจนตั้งแต่ต้นปีนี้เป็นต้นมา โดยฝ่ายแรกต่อต้านรัฐบาลทักษิณที่เป็นตัวแทนอำนาจการเมืองของชนชั้นนายทุนใหญ่ในประเทศ แล้วหันไปร่วมกับชนชั้นนำตามประเพณีขั้วโค่นรัฐบาลทักษิณ ในขณะที่ฝ่ายหลังสนับสนุนปกป้องรัฐบาลทักษิณ

นับเป็นตลกร้ายทางประวัติศาสตร์ ที่คนชั้นกลางพากันไปหวังพึ่งชนชั้นนำทหารข้าราชการ-เทคโนโลยี หรือหากจะเรียกในภาษาคนเดือนตุลาฯ แต่เดิมก็คือชนชั้นนำ "ชนศึกษาชนนางศกดินา" ว่าจะนำมาซึ่งสิทธิเสรีภาพแก่ตน

ในทางกลับกัน มวลชนรากหญ้าชั้นล่างก็กลับหวังพึ่งชนชั้นนายทุนใหญ่ผูกขาดว่าจะอำนวยความสะดวกแก่ตนเช่นกัน

น้อยนักที่เราจะได้เห็นจิตสำนึกหลงผิดที่กลับหัวกลับหางทับซ้อนกันสองชั้น (double false consciousness) อย่างนี้ในสังคมการเมืองเดียว!

และถ้าหากนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) อย่างการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นของเอกชน, การเปิดเสรีกิจการสาธารณูปโภค, การทำข้อตกลง FTAs, รวมทั้งกรณีผลประโยชน์ทับซ้อนและคอร์รัปชันทางนโยบายต่างๆ อาทิ การขายหุ้นชินคอร์ปให้เหมาเสกสิงคโปร์ ฯลฯ ของรัฐบาล

ทักษิณ เป็นหลักฐานความหลงผิดของฝ่ายหลังแล้ว...

บรรดาประกาศคำสั่งของ คปค. โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ (ชั่วคราว) ฉบับ พ.ศ. 2549 ก็คือ หลักฐานความหลงผิดที่ชัดเจนที่สุดของฝ่ายแรกนั่นเอง!

แต่สิ่งเหล่านี้ต่างก็มีที่มาของมัน การที่คนชั้นกลางฝากความหวังเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนไว้กับชนชั้นนำชนชั้นขุนนางศักดินาแทนที่จะเป็นชนชั้นนายทุนใหญ่ ก็มีใช่เพราะลักษณะอำนาจนิยม-อาญาสิทธิ-อัตตาธิปไตยของรัฐบาลนายทุนใหญ่ที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพรัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้คนพลเมืองใต้การปกครองอย่างกว้างขวางโจ่งแจ้งตลอด 5 ปีที่ผ่านมาดอกหรือ? จนในที่สุด รัฐบาลนายทุนใหญ่ก็ผลักชนชั้นกลางกลุ่มต่างๆ ที่ควรเป็นฐานการเมืองของตนได้ให้ไปเป็นพันธมิตรของชนชั้นนำชนชั้นขุนนางศักดินาเสีย

พูดให้ถึงที่สุด การนำที่ผิดพลาดของทักษิณในฐานะนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยนี้แหละที่ผลักการปฏิวัติกระฎุมพีของไทยให้ถอยหลังไปนับสิบปี!

ในทางกลับกัน การที่มวลชนรากหญ้าฝากความหวังเรื่องความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจสังคมของตนไว้กับชนชั้นนายทุนใหญ่ผูกขาด ก็เพราะทางเลือกเศรษฐกิจชุมชน-พอเพียงนั้นลำบากยากเย็น ช้ายาวนาน เรียกเรื่องความปักใจมันเสียสละอดทนอดกลั้นอดเปรี้ยวไว้กินหวานมองการณ์ไกลสูง, ไม่ใกล้มือและไม่จุใจเท่าทางเลือกประชานิยมเพื่อทุนนิยม + บริโภคนิยม (capitalist&consumerist populism) ของรัฐบาลนายทุนใหญ่ มิใช่หรือ? จนในที่สุด มวลชนรากหญ้าที่เคยเป็นฐานให้ชนชั้นนำชนชั้นขุนนางศักดินาเอาชนะการท้าทายที่ใหญ่โตที่สุดที่รัฐของพวกเขาเคยเผชิญมาในสงครามประชาชนกับคอมมิวนิสต์เมื่อ 20 ปีก่อน ก็กลับกลายเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งและฐานมวลชนในการเคลื่อนไหวชุมนุมที่กว้างใหญ่และเหนียวแน่นยิ่งของพรรคชนชั้นนายทุนใหญ่แทน

พูดให้ถึงที่สุดการที่มวลชนรากหญ้าส่วนมากหันไปนิยมนโยบายประชานิยมเพื่อทุนนิยม+บริโภคนิยมที่รัฐบาลนายทุนใหญ่หวานโปรยมากี่สัปดาห์ก็สะดุ้งใจจำกัดแห่งพลังฟื้นคืนชนบทกระแสหลักของแนวทางเศรษฐกิจชุมชน-พอเพียงนั่นเอง

การแสวงหาสิทธิเสรีภาพจากชนชั้นขุนนางศักดินา และการแสวงหาความเป็นธรรมจากนายทุนใหญ่ผูกขาด รุ่งแต่ว่าจะไปสู่ทางตันเหมือนกัน

การหลงทางและปาวประณามซึ่งกันและกันระหว่างอดีตสหราชอาณาจักรหรือร่วมอุดมการณ์สามารถผลิตซ้ำตัวเองไปได้ไม่มีที่สิ้นสุดบนพื้นฐานชีกส่วนต่างๆ ของอุดมการณ์เดือนตุลาฯ เดียวกันนั่นเอง

ไม่มีคำค่าประณามของฝ่ายไหนผิดหมด แต่ก็ไม่มีฝ่ายที่ร้องดาประณามผู้อื่นคนใดจะถูกถ่วงเช่นกัน (แน่นอน คงรวมทั้งผู้เขียนด้วย) เพราะขีดจำกัดที่ยิ่งใหญ่เบื้องหน้าเราเป็นขีดจำกัดแห่งความเป็นจริงของพลังการเมืองและทางเลือกในประวัติศาสตร์ของสังคมไทยเองโดยรวม, เป็นขีดจำกัดของทั้งชนชั้นนำตามประเพณีและของชนชั้นนายทุนใหญ่ผูกขาดที่ขึ้นมาใหม่, และเป็นขีดจำกัดของทั้งพลังประสงค์ของชนชั้นกลางและของพลังเครือข่ายมวลชนรากหญ้าชั้นล่างด้วย

ที่สำคัญ มันเป็นขีดจำกัดที่แยกสลายอุดมการณ์เดือนตุลาฯ ให้แตกแยกออกเป็นเสี่ยงๆ อย่างถึงรากถึงโคนจนยากจะมองเห็นว่ามันจะกลับมาฟื้นฟูเชื่อมประสานเป็นปีกแผ่นเดียวกันอย่างไรต่อไปในอนาคต

The Disintegration of Octobrist Ideology

By Kasian Tejapira

This morning I went to pay my respects to the heroes of 14 October and 6 October...

Every week or two, I buy two flower garlands and go to pay my respects in front of the main Auditorium of Thammasat University at the memorial to the popular uprising against dictatorship on 14 October 1973 and to the massacre of students on 6 October 1976.

I slip one garland on a hand of the statue of the heroes of 14 October, then join my hands, bow my head, and think of “rights and freedoms.”

I place the other garland in the middle of the marble plinth memorializing the heroes of 6 October, then join my hands, bow my head, and think of “social justice.”

For sure, thirty years ago the words “social justice” were interpreted as equivalent to “socialism.” Following the political crisis of the Thai revolutionary movement under the leadership of the Communist Party of Thailand, and the international crisis of socialist ideology over the subsequent two decades, this interpretation has gradually vanished. Even so, the dream of social justice lives on.

For Octobrists of my generation, the two ideologies represented by the historic movements of 14 October 1973 and 6 October 1976 are different, but at the same time they are related. In one sense, without rights and freedoms it is impossible to fight for social justice. And conversely, without social justice rights and freedoms can have no meaning, at least no meaning for society, no meaning for us as fellow countrymen, human beings, or citizens of the world. Though it may have meaning for us as individuals, that is not enough.

The materialization of this difference-but-relatedness of these two ideologies was the triple alliance [workers + peasants + students and intellectuals] which emerged in the context of the peaceful struggle in the city during the three years of open democracy following 14 October 1973, and which flourished during the armed struggle in the countryside after the coup of 6 October 1976 brought the return of dictatorship.

I’d like to propose that this ideology of 14 and 6 October – or, for simplicity, the Octobrist ideology [rights and freedoms + social justice] – has now disintegrated. And the chief reason why it has disintegrated is the fragmentation of the people’s movement in Thailand in the context of the political conflict over the Thaksin government during the past year.

It took over thirty years for the Octobrist ideology to weaken, yet now it seems to have withered and died.

This fact is plainly visible in the conflict among the Octobrist friends and colleagues who have splintered, factionalized, and fallen into mutual recrimination and total confusion.

On one side there are Dr Phrommin Lertsuridet, Phumtham Wechayachai, Chaturon Chaisaeng, Sutham Saengprathum, Phinit Jarusombat, Adisorn Piangket, Kriangkamon Laohapairot, Phichit Likhitsombun, and so on.

On the other are Thirayuth Boonmee, Phipob Thongchai, Prasarn Mareukphitak, Dr Weng Tochirakan, Cherm Sak Pinthong, Kaewsan Athipo, Chaiwat Surawichai, Khamnun Sitthisaman, Yuk Sri-arya, Suwinai Pornavalai, and so on.

These two sides disagreed fiercely and furiously over the Thaksin government, over the call for royal appointment of a prime minister under clause 7 of the 1997 constitution, over the king's call for judicial intervention, and over the coup of 19 September 2006. And their conflict spread to the activist intellectuals of subsequent generations such as those of May 1992, and those in the political reform and people's politics movements of 1997.

This conflict reached such ferocity that websites belonging to Octobrist colleagues and former jungle comrades censored the words of Thongchai Winichakul posted from the University of Wisconsin, and the executive committee of Club 19 of the former comrades in the lower northeast were so severely criticized by fellow members for showing a political stance somewhat close to the Thaksin government that the whole board resigned to make way for a new election.

However, the real evidence for the disintegration of the Octobrist ideology lies in the clear-cut split since the start of the year between middle-class civil society movements demanding political and economic rights and freedoms on the one hand, and grassroots people's movements in city and countryside calling for social and economic justice on the other. The former oppose the Thaksin government as the political agent of the big capitalist class and ally themselves with the traditional elite to drive the government out, while the latter supports and defends the Thaksin government.

History is playing a very bad joke when, on the one hand, the middle class pins its hopes on the elite of army-bureaucracy-technocracy, known in the old Octobrist language as the "warlords and feudal lords," to protect their rights and freedoms, while, on the other hand, the lower-class grassroots masses pin their hopes on a government of big monopoly capitalists to provide them with justice.

Rarely do we see such a convoluted double false consciousness in one and the same polity!

For evidence of how far the latter have gotten lost, we need look no further than the

Thaksin government's neoliberal economic policies, such as privatization of state enterprises, liberalization of the private sector, and free trade agreements, along with conflict-of-interest and various kinds of policy corruption, such as the sale of Shin Corp to Temasek Holdings of Singapore.

And for evidence of how far the former have gotten lost, we need look only at the announcements by the coup junta, especially the provisional constitution of 2006.

But such things have their reasons. Surely the middle class people pin their hopes for rights and freedoms on the elite of army and feudal aristocracy, rather than on the big capitalist class, precisely because of the authoritarianism-absolutism-autocracy of the big capitalist government which overrode and undermined the rule of law, constitution, and rights and freedoms of the citizenry on a massive scale and in a totally brazen fashion for the past five years? Ultimately the big capitalist government goaded the very middle class groups that should have been the foundations of its own government to ally themselves with the warlords and feudal lords.

In sum, Thaksin's failed leadership as prime minister and head of the Thai Rak Thai party has driven Thailand's bourgeois revolution backwards by about ten years!

Conversely, surely the grassroots masses pin their hopes for social and economic justice on the big monopoly capitalist class precisely because the alternative of community/sufficiency economy is too difficult, burdensome, and slow – demanding determination, sacrifice, forbearance, and the discipline of delayed gratification – in short, not as immediate or inspiring as the alternative of capitalist + consumerist populism offered by the big capitalist government? Ultimately the grassroots mass, once the base on which the elite of warlords and feudal lords defeated the biggest-ever challenge their government ever faced in the people's war with communism twenty years ago, has been transformed into the broad electoral base and solid popular support for the big capitalist party.

In sum, the fact that the grassroots mass mostly prefers the policies of capitalist + consumerist populism scattered about by the big capitalist government reflects the limited appeal of the anti-mainstream movement of community/sufficiency economy.

The quest for rights and freedoms from the warlords and feudal lords, and the quest for justice from the monopoly capitalists, will both turn out to be dead ends.

The mistakes and mutual recriminations among former comrades in ideology and political action can go on reproducing themselves endlessly over various minutiae of the same Octobrist ideology.

Neither side's criticisms are totally wrong. But neither side is totally correct either (for sure, including this writer). That is because the constraint facing us all is the limited nature of political forces and political alternatives in Thai society in general. This constraint affects both the traditional ruling class and the new monopoly capitalist class,

both the middle class civil society movements and the lower class mass grassroots networks as well.

And this constraint has splintered the Octobrist ideology right down to its roots to a point where it is difficult to see any way it can ever revive and reunite in the future.